

них ситуацій. Варто наголосити, що незважаючи на істотну критику формального процесу планування та формальних методів планування, емпіричні дослідження показують їхню перевагу порівняно із неформальними.

Враховуючи проведені вище аналізування літературних джерел з проблем сучасного планування, емпіричні дослідження, а також виявлені тенденції розвитку економічної науки в табл. узагальнені методичні рекомендації щодо вдосконалення процесу планування на підприємстві.

Висновки. Отже, запропоновано рекомендації щодо удосконалення процесів планування на підприємстві на основі врахування ключових сучасних тенденцій, які відбуваються в середині підприємства та в його оточенні.

Література

1. Makridakis S. Forecasting and Uncertainty in the Economic and Business World / S. Makridakis, R. Hogarth, A. Gaba // International Journal of Forecasting. – 2009. – № 25. – Pp. 794-812.
2. Taleb N.N. The Six Mistakes Executives Make in Risk Management / N.N. Taleb, D.G. Goldshtein, M.W. Spitznagel // Harvard Business Review. – 2009. – № 10. – Pp. 78-81.
3. Freeman R.E. Strategic Management: A Stakeholder Approach / R.E. Freeman. – Boston et al. : Pitman, 1984. – 315 p.
4. Hogarth R.M. Forecasting and planning: and evaluation / R.M. Hogarth, S. Makridakis // Management Science. – 1981. – № 27. – Pp. 115-138.
5. Makridakis S. The M3-Competition: results, conclusions and implications / S. Makridakis, M. Hibon // International Journal of Forecasting. – 2000. – № 16. – Pp. 451-476.
6. Makridakis S. Forecasting Methods for Management. – New York et al. : John Wiley & Sons, Inc., 1980. – 612 p.
7. Hogarth R.M. Cognitive Processes and the Assessment of Subjective Probability Distributions / R.M. Hogarth // Journal of American Statistical Association. – 1975. – № 350. – Pp. 271-289.

Олексив И.Б. Современные аспекты планирования деятельности предприятия: основные тенденции и пути совершенствования

Проанализированы основные тенденции развития современного планирования на предприятии, а именно: необходимость учета интересов социально-экономических субъектов, отличных от менеджмента и собственников предприятия, высокий уровень неопределенности и динамизма среды, в которой работают украинские предприятия, а также необходимость формализации процессов планирования в организации. На основе анализа литературных источников предложены методические рекомендации, которые могут применяться для совершенствования процесса планирования на предприятии путем учета интересов групп экономического влияния и изменчивости среды функционирования.

Ключевые слова: планирование, социально-экономический субъект, неопределенность, динамичность внешней среды.

Oleksiv I.B. Some Modern Aspects of Enterprise Activity Planning: Major Trends and Recommendations for Improvement

Some major trends in current enterprise planning are analysed. They are supposed to be the following: the necessity to consider interests of socio-economic entities different from company managers and owners, high level of uncertainty and dynamism of environment in which Ukrainian enterprises are functioning and the necessity to formalize planning processes in the organization. As the result of literature review the methodical recommendations for improvement that can be used to improve planning processes in the organization are proposed. The improvements can be achieved via considering stakeholder interests and variability of external environment.

Key words: planning, socio-economic entity, uncertainty, dynamics of the external environment.

УДК 338.336:45

Доц. М.І. Виклюк, канд. екон. наук;
здобувач Ю.Є. Мостіпан – ПВНЗ "Європейський університет"

ПОДАТКОВІ УМОВИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Розглянуто сучасний стан податкових умов ведення бізнесу в Україні. Обґрунтовано основні засади та проблеми існуючих податкових умов реалізації підприємницької діяльності. Узагальнено моніторингові та соціологічні опитування вітчизняних та зарубіжних вчених і міжнародних експертів у сфері податкових умов ведення бізнесу в Україні та визначено основні негативні чинники у сфері оподаткування. Висвітлено пропозиції щодо необхідності заходів зростання довіри платників податків до податкових органів України з метою покращення податкового клімату та умов ведення бізнесу.

Ключові слова: податки, податкові умови ведення бізнесу, податкові органи, Податковий Індекс України.

Постановка проблеми. В Україні сьогодні назріла потреба розвитку морально-етичної складової розвитку взаємовідносин між платниками податків та податковими органами. Таку необхідність демонструють результати опитувань щодо низької довіри платників до податкових органів через корупційні механізми працівників податкових служб, зловживань, пов'язаних із податковими злочинами та суб'єктивізму відносно платників податків податківців, результати міжнародного моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичну основу виконання дослідження становили моніторингові та соціологічні опитування вітчизняних та зарубіжних вчених та міжнародних експертів у сфері податкових умов ведення бізнесу В. Антипов, Р. Балан, В. Дедекаєв, Т. Коломієць, В. Коротун, Т. Паянок, Джеймс Оуенз, Юп Ван Люнтерен, Віталій Ільїн, Марс Генріксон та ін. Однак досі багато проблем у цій сфері потребують об'єктивної оцінки та практичних заходів покращення, що й визначає актуальність дослідження.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні сучасних податкових умов ведення бізнесу та визначенні основних перешкод щодо оподаткування та погіршення податкового клімату в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження Світового банку й аудиторської компанії "PriceWaterHouseCoopers" показують, що податкова система України залишається однією з найгірших у світі вже, як мінімум, протягом останніх 2007-2012 рр. і пересунулася з другого на третє найгірше місце у світі. Для порівняння: середня сукупна податкова ставка у світі становить 44,8 % від комерційних прибутків, а в Україні – 57 %; середня кількість податкових платежів за рік – 28, а в Україні – 135; середня кількість часу для здійснення цих платежів – 277 год на рік, а в Україні – 657. Кількість податкових платежів зросла до найбільшого рівня у світі [1].

Деяко покращилися результати України згідно з рейтингом "Ведення бізнесу 2013" (Doing Business 2013) щодо сплати податків, яка не тільки збільшилася свої позиції на 18 пунктів (до 165 місця із 185 країн), а й потрапила до десятки країн – найбільших реформаторів цієї сфери діяльності за останні 7 років (6 місце). Завдяки проведенню податкової реформи в Україні та впровадженню в дію Податкового кодексу України кількість податкових платежів у 2013 р. було скорочено до 28 проти 135 платежів у попередньому періоді, а завдяки запрова-

дженню електронної форми звітності, тривалість процесу сплати податків в Україні була скорочена на 166 год – до 491 год на рік [2].

Експерти Міжнародної фінансової корпорації у своєму дослідженні "The Costs of Tax Compliance in Ukraine" відзначають, що на адміністрування податків український бізнес щорічно витрачає понад 4 млрд грн. Так, з 2007 по 2009 рр. приватний бізнес, окрім сплати безпосередньо податків та зборів, передбачених законодавством, витратив ще, як мінімум, 7,8 млрд грн на заходи, пов'язані з їх адмініструванням, що становить приблизно 1 % ВВП України за 2007 р. [1]. До того ж узагальнення експертів Світового банку протягом 2009 р. засвідчили, що вартість дотримання податкового законодавства в Україні є значною для юридичних та фізичних осіб (табл. 1).

За оцінками експертів Наглядової ради за виконанням проекту модернізації ДПС України кількість платежів на щомісячній основі може простягнути ся аж на 16 різних днів здійснення оплати. Ситуація залишається, по суті, незмінною протягом багатьох років. Експерти здивовані, що на цю проблему не звертають уваги, особливо якщо врахувати, що зусилля задля зниження витрат на виконання податкового законодавства вітатимуться бізнесовою громадою та її платниками податків і, цілком імовірно, сприятимуть добровільності сплати податків [4].

Табл. 1. Середня вартість дотримання податкового законодавства в Україні згідно з дослідженнями Світового банку

Підприємства з розміром річного доходу	Податкові операції, грн				
	загальний розмір витрат	ведення податкового обліку	візити до податкових органів	перевірки	програмне та апаратне забезпечення
До 300 тис. грн	12345	7791	1464	386	2704
До 500 тис. грн	16184	10581	1353	525	3725
До 1 млн грн	25350	18755	1621	957	4017
До 5 млн грн	37740	27913	1949	2724	5154
Вище 5 млн грн	107439	58958	2160	6822	39499
Середнє значення	19035	12450	1544	854	4187

Джерело: складено за даними [3, с. 11].

У межах досліджуваних питань здійснювались і соціологічні опитування робочою групою Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету ДПС України щодо свідомості платників податків. На жаль, отримані результати соціологічного опитування дають підставу стверджувати, що лише 37 % платників будуть платити всі податки, якщо це не виходить за межі їх економічних можливостей, 33 % платників будуть прагнути платити якнайменше податків, але тільки в рамках легальних можливостей, 17 % опитаних будуть прагнути платити якнайменше податків, незважаючи на те чи допускає закон це, чи ні, і лише 13 % будуть платити всі податки, якщо це виходить за межі їх економічних можливостей [5, с. 120-145]. Загалом, оцінюючи думку платників податків на основі отриманих результатів опитувань, сформовано три податкові стратегії платників [6, с. 200]: перший спосіб ("білий") – це підприємці, які готові сплачувати всі податки – 50 % опитаних; другий спосіб ("сірий") – це підприємці (мінімізатори), які ухиляються від сплати податків, але при цьому балансують на межі, що розділяє законні та кримінальні засоби "оп-

тимізації" податків – 33 %; третій спосіб ("чорний") – це підприємці, які за будь-яких можливих умов намагатимуться ухилятися від сплати податків – 17 %.

Дуже цікавими є оцінка Податкового Індексу України, що базується на результатах 4-х хвиль експертного опитування, проведеного членами Європейської Бізнес-Асоціації та за підтримки дослідницької компанії InMind. Податковий Індекс ЄБА – це оцінка 4-х факторів податкових умов ведення бізнесу (табл. 2).

Табл. 2. Загальні результати вимірювання Податкового Індексу ЄБА, 2011-2013 рр.

Показники	1 хвиля, 2011 р.	2 хвиля, II-III/2012	3 хвиля, IV/2012 – I/2013	4 хвиля, II-III / 2013
ПОДАТКОВИЙ ІНДЕКС (інтегральний показник)	1,9	2,42	2,32	2,41
Податкове законодавство	1,76	2,32	2,25	2,21
Простота адміністрування податків	1,62	2,32	2,17	2,33
Простота адміністрування податків	2,11	2,56	2,39	2,5
Якість податкового обслуговування	2,36	2,53	2,64	2,63

Джерело: [7].

Загальні результати вимірювання індексу здійснювалось за шкалою від 1 до 5 і засвідчила незначне зростання індексу в бік покращення, однак, фактично, є на рівні нижче середнього значення (від 1,9 до 2,41). Результати оцінки Податкового Індексу України сегментовані за розміром компаній згідно з Господарським Кодексом України: малі підприємства; середні підприємства; великі підприємства. У контексті сегментації респондентів середні значення індексів впливаючих факторів мають здебільшого негативні значення оцінки: для усіх категорій підприємств податковий режим мав негативний вплив на інвестиції та ведення бізнесу; порівняно знизилась частка респондентів, котрі вважали обтяжливою підготовку податкової звітності та здійснення адміністрування податків від 84 % до 54 %, що варто оцінити позитивно; фіскальний тиск оцінено як достатньо високий, що призводить до значних складнощів у діяльності підприємств; кількість опитаних, котрі незадоволені податковим обслуговуванням, зменшилась від 54 % до 40 %.

Основними проявами фіскального тиску, на думку опитаних, були: "пропозиції" сплати податків авансом (69 %); необґрунтовані інформаційні запити (46 %); обтяжливі перевірки (46 %); встановлення завдань за платежами в бюджет (41 %); відмови та штучні перепони під час подання декларації (15 %); упереджені рішення судів/податкових органів (33 %); залучення податкової міліції (5 %), інше (5 %) [7].

Загалом результати опитувань засвідчили високий рівень та кількість податкових перевірок. Однак кількість з опитаних, котрі не підлягали перевіркам, знизилась від 42 % до 25 %, тоді як: 1-й перевірці підлягали 10 % опитаних; кількість перевірок до 2 зросло серед опитаних від 8 до 29 %; 3-м перевіркам підлягали 13-14 % опитаних; 4-6 перевірок мало 2-4 % опитаних та близько 15 % мали 7 і більше перевірок. Якщо порівнювати із світовою практикою, то кількість перевірок у більшості країн згідно із законодавством не може переви-

щувати 1-2 перевірки на рік, при цьому підлягають перевірці 2-10 % зареєстрованих платників, а результативність таких перевірок сягає понад 90 %. В Україні спостерігається парадоксальна ситуація: частка тих платників, які підлягають перевірці, становить понад 50 %, кількість перевірок чітко не регламентована, а результативність таких перевірок лише – 66 % (2012 р.).

У звіті відділу проблем економічної злочинності висвітлено пропозиції щодо необхідності заходів зростання довіри платників податків до податкових органів шляхом зниження ризиків податкових злочинів та зловживань серед податківців: створення державних агентств для безкоштовного консультування осіб та сприяння дотриманню правил підтримало 84,2 % опитаних; обов'язкове регулярне консультування інспекційними органами підприємців щодо правил їх діяльності – 83,2 %; запровадження такої процедури застосування штрафів, якій має передувати обов'язкове усунення виявлених порушень (штраф – якщо порушення не усунуто) – 82,8 % [6]. Ці пропозиції залишаються актуальними і сьогодні, враховуючи той факт, що із прийняттям Податкового кодексу, ще більш жорсткими стали вимоги та заходи реалізації до податкового контролю, не виправдане розширення прав податків у цій сфері.

Висновки. Отже, об'єктивні передумови, що є індикаторами виникнення та посилення конфліктних ситуацій у податковій сфері, обумовлені цілим рядом причин: низький рівень податкової культури та відсутність податкової свідомості у платників податків; зміна податкового законодавства; неправильна інформація і незадовільні комунікації; неправильне розуміння і неналежне трактування і застосування податкових норм, причому як з боку платників податків, так і з боку податкової служби. Основними шляхами вирішення зазначених податкових проблем та покращення податкового клімату й умов ведення бізнесу є: вдосконалення податкового законодавства; введення етичних кодексів, що містять певні моральні норми і правила для податківців; створення умов для контролю за діяльністю податкових органів громадськими організаціями; податкові консультації, які відіграють важливу роль у запобіганні податкового конфлікту і спору.

Література

1. Вікіпедія: вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
2. Місце України за рейтингом "Ведення бізнесу 2013". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.weforum.org>.
3. Вартість дотримання податкового законодавства в Україні: інформаційно-аналітичні матеріали. – К.: Вид-во "Світовий Банк", Міжнародна фінансова корпорація, 2009. – 250 с.
4. Джеймс Оуенз. Звіт Наглядової ради з питань реалізації програми модернізації Державної податкової служби України / Джеймс Оуенз, Юп Ван Люттерен, Віталій Ільїн, Матс Генрікссон 22 травня 2009 р. // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 28. – С. 9-11.
5. Балан Р.О. Корупційні ризики у сфері оподаткування (соціологічне дослідження): монографія / Р.О. Балан, В.А. Дедекаєв, Т.А. Коломієць, В.І. Коротун, Т.М. Паянок та ін. – К.: Вид-во МП "Леся", 2008. – 208 с.
6. Антипов В.І. Співвідношення податкового планування та ухилення від сплати податків / В.І. Антипов // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. – Сер.: Економіка, право. – 2008. – № 2 (41). – С. 197-202.
7. Податковий Індекс Європейської Бізнес Асоціації в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/tax-index>.

Виклюк М.И., Мостипан Ю.Е. Налоговые условия ведения бизнеса в Украине

Рассмотрено современное состояние налоговых условий ведения бизнеса в Украине. Обоснованы основные принципы и проблемы существующих налоговых условий для осуществления предпринимательской деятельности. Сделан обзор мониторинговых и социологических опросов отечественных и зарубежных ученых и международных экспертов в сфере налоговых условий ведения бизнеса в Украине и определены основные негативные факторы в сфере налогообложения. Освещены предложения о необходимости мер повышения доверия налогоплательщиков к налоговым органам Украины с целью улучшения налогового климата и условий ведения бизнеса.

Ключевые слова: налоги, налоговые условия ведения бизнеса, налоговые органы, Налоговый Индекс Украины.

Vyklyuk M.I., Mostipan Yu.Ye. Tax Business Conditions in Ukraine

The current state of the tax business environment in Ukraine and its impact on the economic processes in Ukraine and entrepreneurial activity are studied. The basic principles and problems of the existing tax conditions for the conducting business activity are justified. Some monitoring and polls of domestic and foreign scholars and international experts in the field of tax business environment in Ukraine and the main negative factors in the field of taxation are generalised. The proposals for taking measures in order to increase the confidence of taxpayers to Ukraine's tax authorities to improve the tax climate and business environment are highlighted.

Key words: taxes, tax business conditions, tax authorities, tax code in Ukraine.

УДК 338.24

Ст. викл. А.Л. Висоцький – НУ "Львівська політехніка"

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗБУТОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ СУКУПНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Запропоновано групування видів економічного потенціалу підприємства за ступенем узагальненості, що передбачає розгляд певної ієрархії цих видів та їх поділ на: базові, вторинні та узагальнені види економічного потенціалу підприємства. Доведено, що збутовий потенціал підприємств відносять до узагальнених його видів. Проаналізовано склад ресурсного забезпечення збутової діяльності підприємства та виокремлено основні види компетенцій підприємства у сфері управління цією діяльністю. Розглянуто найважливіші характеристики збутового потенціалу підприємств та встановлено його зв'язок з іншими складовими сукупного економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Подано визначення поняття поточного збутового потенціалу підприємства.

Ключові слова: підприємство, збутовий потенціал, збутова діяльність, ресурсне забезпечення, компетенція, групування.

Постановка проблеми. На теперішній час умови функціонування вітчизняних підприємств значно ускладнюються, що зумовлено загостренням конкурентної боротьби, нестабільністю попиту, зростанням цін на певні види виробничих ресурсів тощо. У зв'язку з цим підвищуються вимоги до ступеня обґрунтованості виробничих програм суб'єктів господарювання стосовно переліку та обсягів тих видів продукції, яку планується виготовляти. Своєю чергою, процес формування виробничої програми суб'єкта господарювання повинен базуватися на ретельному оцінюванні рівня його збутового потенціалу, що, в підсумку, дає змогу визначити оптимальні номенклатуру та обсяги виробництва і збути різних видів продукції підприємства.